

Tuntisuunnitelma 4, 3–6 lk ,45 min

Turvataidot arjessa ja digiympäristössä

Tavoite

Oppilas oppii tuntemaan Lapsen oikeuksia koskevan sopimuksen merkityksen turvallisuuden kannalta. Hän ymmärtää yksityisyyden ja henkilökohtaisten rajojen suojaamisen merkityksen (L3) ja harjoittelee vastuullista ja turvallista käyttäytymistä tieto- ja viestintäteknologian parissa L5).

Oppiaineet

Ympäristöoppi, uskonto, elämäkatsomustieto, yhteiskuntaoppi

Artiklat

Sopimus yleisesti ja erityisesti artiklat 16. ja 34.

Avainsanat

Lapsen oikeuksien sopimus, omat rajat, jämäkkyys, punaisen ja vihreän valon kosketus, uimapukusääntö, turvataidot, digiturvallisuus

TASO 1 (esim. 3.–4. luokka)

Tarvikkeet: Taulukuva (vihreän ja punaisen valon kosketus), vihreät ja punaiset värikynät

Tunnin kulku

Vihreän ja punaisen valon kosketus (25–30 min)

Tämän tehtävä on THL:n materiaalista ”Tunne- ja turvataitoja lapsille”, s. 194 ja 198, tekijät Kaija Lajunen, Minna Andell ja Mirja Ylenius-Lehtonen.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/126027/Tunne-%20ja%20turvataitoja%20lapsille_WEB.pdf

Lapsella on oikeus päättää, miten häntä kosketetaan. Opetellaan tunnistamaan erilaisia kosketuksia, kuten vihreän ja punaisen valon kosketuksia.

Näytetään taulukuva ja luetaan ääneen lapsille vihreän ja punaisen valon kosketuksien periaatteet: <https://www.lapsenoikeudet.fi/wp-content/uploads/2022/09/Taulukuva-Vihrean-ja-punaisen-valon-kosketus.pdf>

Mukavia ja hyvälle mielelle saavia kosketuksia voidaan sanoa vihreän valon kosketuksiksi. Epämukavilta ja kurjilta tuntuja kosketuksia voidaan sanoa punaisen valon kosketuksiksi.

Vihreän valon kosketuksista

- tulee turvallinen ja hyvä olo. Ne saavat meidät tuntemaan itsemme arvokkaiksi ja hyväksytyiksi. Vihreän valon kosketuksille sanomme mielessämme KYLLÄ.

Punaisen valon kosketuksiksi sanomme kosketuksia,

- jotka tuntuvat ikäviltä, jotka sattuvat ja tekevät kipeää. Ne voivat myös vihastuttaa ja pelottaa. Niistä tulee paha mieli. Punaisen valon kosketuksiin ei tarvitse suostua. Niille pitää sanoa EI.
- Punaisen valon kosketukset tekevät meidät hämmentyneiksi ja olomme epämukavaksi. Emme ole aivan varmoja siitä, miltä ne tuntuvat tai mitä niistä ajattelemme. Tällaiset hämmentävät punaisen valon kosketukset voivat kohdistua omiin yksityisiin kehon osiin, jotka tavallisesti peittyvät uimapuvun alle. Myöskään hämmentäviin ja epämukaviin punaisen valon kosketuksiin ei pidä suostua. Niille pitää sanoa EI.
- Ne ovat sellaisia, joissa toinen pakottaa, painostaa, suostuttelee tai lahjoo toista koskettamaan itseään, esimerkiksi omiin yksityisiin alueisiinsa. Ei ole oikein pakottaa toista koskettelemaan itseään. Myös silloin on oikein sanoa EI.
- Punaisen valon kosketuksia ei saa koskaan pitää salaisuutena, vaikka joku niin vaatisikin. On aina oikein kertoa niistä luotettavalle aikuiselle.

Tehdään lasten kanssa Vihreä vai punainen valo? -tehtävä, jossa harjoitellaan tunnistamaan vihreän ja punaisen valon kosketuksia.

Lapsille tulostetaan liitteenä oleva tehtävä. He värittävät lamput ohjeen mukaan punaisiksi tai vihreiksi. Lopuksi keskustellaan yhdessä tehtävästä.

Moniste: <https://www.lapsenoikeudet.fi/wp-content/uploads/2022/09/Vihrea-vai-punainen-valo.pdf>

Vaihtoehtoisesti tehtävä voidaan tehdä toiminnallisesti:

Lapsille luetaan ääneen monisteen tilanteet tai heijastetaan ne valkokankaalle. Oppilaat nousevat seisomaan silloin, kun heidän mielestään kyseessä on vihreän valon kosketus ja jäävät istumaan silloin, kun kyseessä on punaisen valon kosketus. Lopuksi keskustellaan yhdessä aiheesta ja pohditaan yhdessä 2–3 lapsille mieleen tulevaa tilannetta, joissa kyseessä on punaisen tai vihreän valon kosketus.

Keskustelua digiturvallisuudesta (15–20 min)

Aluksi keskustellaan parin kanssa:

- Millaisia nettisivustoja, sovelluksia, videoita ym. mielellään käytät?
- Mitä pitää tehdä, jos törmää johonkin itselle sopimattomaan asiaan netissä tai somessa?
- Keneltä voi kysyä apua digiympäristössä liikkumiseen?

Sitten keskustellaan yhdessä opettajan kanssa kokemuksista:

Käydään läpi yhteisesti perus digiliikenneturvallisuuksia liikennevalojen avulla. Opettaja voi halutessaan piirtää tai pyytää oppilaita piirtämään taululle liikennevalot:

- **Punainen valo: Pysähdy!**

Oudon ja pelottavan, kielletyn ja ahdistavan sisällön eteen tullessa täytyy aina näyttää se aikuiselle. (Vinkki: Ota kuvakaappaus sisällöstä!)

- **Keltainen valo: Hidasta!**

Mietityttävän uuden asian kohdalla tulee jutella aikuisen kanssa.

- **Vihreä valo: Anna mennä!**

Tutun ja turvallisen sisällön kohdalla voi digisisällöstä nauttia turvallisesti.

(Lähde: Suojellaan Lapsia ry, Turvallisesti Digiliikenteessä Stop, Slow & Go

Liikennevalojulistite: <https://www.suojellaanlapsia.fi/post/stop-slow-go-liikennevalojuliste>)

Eriyttäminen

Kolmannella luokalla voidaan ottaa aivan hyvin vielä alkuopetuksen materiaaleja käyttöön. Neljännellä luokalla luokka huomioiden taas taso 2 materiaaleja.

Lisätehtävä

Tarina digiturvallisuudesta:

<https://www.lapsenoikeudet.fi/kampanja/lapsenoikeuksienviikko/kouluille/3-6-luokka/tarina-digiturvallisuudesta/>

TASO 2 (5.–6. luokka)

Tarvikkeet: Sua varten somessa -esitysmateriaali (ppt). (Esitysmateriaalin videot ovat myös TikTok-linkkeinä, jotka oppilas voi avata omalla mobiililaitteellaan. Linkit ovat katsottavissa myös selaimessa ilman TikTok-sovellusta tai omaa TikTok-tiliä.)

Tunnin kulku

Johdanto: Somehäirintä – turvataidot, omat rajat, turvalliset ihmissuhteet (5 min)

Tunnilla pohditaan sosiaalisessa mediassa tapahtuvaa häirintää sen monissa muodoissa. Erilaisia omia rajoja mahdollisesti rikkovia tilanteita pohditaan lyhyiden TikTok-videoiden avulla. Teemaa avataan yhteisesti opettajan johdolla esitysmateriaalia yhteisesti läpi käyden ja valmiita kysymyksiä pohditaan pareittain tai 3–4 henkilön ryhmissä.

Oppitunti seuraa valmista esitysmateriaalia, jossa on omat johdantonsa jokaiseen aiheeseen: turvataitoihin, omiin rajoihin ja turvallisiin ihmissuhteisiin.

HUOM! Häirinnästä keskusteleminen saattaa herättää monenlaisia tunteita ja monesti oppilailla on myös tunnilla esitettävistä tilanteista omakohtaista kokemusta. Pari- tai pienryhmätilanteissa onkin tärkeää antaa oppilaille mahdollisuus valita itse hyvältä tuntuva työskentelyporukka.

Oppitunnin aluksi on myös tärkeää sanoittaa, että mahdollisista tunnilla heräävistä voimakkaista tunteista on aina lupa puhua kotona sekä koulun aikuisille, opettajalle, kuraattorille tai terveydenhoitajalle. Myös Sua varten somessa -tiimille voi laittaa viestiä Instagramissa tai TikTokissa: suavarten_official tai Snapchatissa: suavarten_tiimi.

Tehtävä: Häirintä somessa – mitä se on? (40 min)

Suosittellemme käyttämään ensisijaisesti valmista power point -esitystä materialain läpikäymiseen. Vaihtoehtoisesti esityksen voi ladata myös pdf-tiedostona.

- Power point -esitys: https://www.lapsenoikeudet.fi/wp-content/uploads/2022/09/SuaVartenSomessa-5.-6.lk_-1.pptx
- Pdf-esitys: https://www.lapsenoikeudet.fi/wp-content/uploads/2022/09/SuaVartenSomessa-5.-6.lk_.pdf

Turvataidot:

- Diat 1–3: Yhteisesti ja opettajajohtoisesti Sua varten somessa -esitysmateriaalin läpikäyntiä.
- Diat 4–10: Parin kanssa tai pienryhmässä keskustellaan esitysmateriaalin kysymyksistä. n. 2–3 min / dia. Videot voi esittää yhteisesti luokassa, mutta oppilaat voivat katsoa ne myös omalta laitteelta ja esimerkiksi pysäyttää kuvan tarvittaessa.
- Diat 10–12: Yhteinen jakaminen: onko jotakin, mitä pienryhmistä haluaa jakaa koko luokalle? Käydään opettajan johdolla läpi esitysmateriaalin diat 11 ja 12.

Omat rajat:

- Diat 13–14: Yhteisesti ja opettajajohtoisesti Sua varten somessa -esitysmateriaalin läpikäyntiä.
- Diat 15–21: Parin kanssa tai pienryhmässä keskustellaan esitysmateriaalin kysymyksistä. n. 2–3 min / dia. Videot voi esittää yhteisesti luokassa, mutta oppilaat voivat katsoa ne myös omalta laitteelta ja esimerkiksi pysäyttää kuvan tarvittaessa.
- Yhteinen jakaminen: mistä voi tunnistaa omat rajat? Mistä voi tunnistaa toisen rajat? Mitä voi tehdä, jos huomaa itse menneensä liian pitkälle ja esimerkiksi loukanneensa toista somessa?

Turvalliset ihmissuhteet:

- Diat 22–24: Yhteisesti ja opettajajohtoisesti Sua varten somessa -esitysmateriaalin läpikäyntiä.
- Diat 25–27: Parin kanssa tai pienryhmässä keskustellaan esitysmateriaalin kysymyksistä. n. 2–3 min / dia. Videot voi esittää yhteisesti luokassa, mutta oppilaat voivat katsoa ne myös omalta laitteelta ja esimerkiksi pysäyttää kuvan tarvittaessa.
- Dia 28: Yhteinen jakaminen: onko jotakin, mitä pienryhmistä haluaa jakaa koko luokalle? Käydään opettajan johdolla läpi esitysmateriaalin viimeinen dia.

Lopuksi:

- Muistutetaan oppilaita aikuiselle juttelusta, jos mikään jää vaivaamaan mieltä. Minkään itseä vaivaavan asian kanssa ei kenenkään tarvitse jäädä yksin.

Tullaan tutuiksi:

Sua varten somessa -toiminnan sosiaalisen median tilit:

https://www.instagram.com/suavarten_official/

https://www.tiktok.com/@suavarten_official

Kotitehtävä

Millä tavoin voi toimia toisen tukena somessa?

- Näet, että kaveriasi haukutaan hänen TikTok-videoiden kommentteissa. Millä eri tavoilla voit auttaa kaveriasi tässä tilanteessa?